



ביאורים

ישנן שתי מידות בנפש - היראה והאהבה. הר"ן מבדיל כאן בין היראה לבין החסידות שהיא נובעת ממידת האהבה. אדם העובד את ה' מיראה, גם אם זו יראת הרוממות, אמנם מקיים את כל המצוות ואף בדקדוק, אך רצונו האישי מובדל מרצון ה'. הוא עושה את המצוות בלב שלם, אך לא מתוך הזדהות עם רצון ה', ולכן מקיים רק את אשר הוא מצווה מבלי להוסיף מעצמו.

לעומת זאת החסיד העובד מאהבה, מקיים את המצוות מתוך חיבור והזדהות פנימית עם רצון ה', לכן רצונו להוסיף ולהדר ככל יכולתו. האהבה גורמת לו רצון להתקרב יותר לקב"ה, לכן הוא מחפש לעשות את רצון בוראו גם מעבר למה שצווה בהם. החסיד מקיים את כל המצוות, אך לא מסתפק בכך ומנסה ללמוד מכל מצווה את רצון ה' הגנוז בה וכך יוכל להגדיל את הדרכים לקיים את רצון הקב"ה.

דוגמה לכך היא הגמרא שהר"ן מביא העוסקת באנשים העוזרים להציל את נכסי שכנם משריפה. לפי הגמרא, ירא השמים ייקח תשלום עבור הטרחה שבהצלת ממון, ואילו החסיד לא ייקח תשלום למרות שעל פי דין מגיע לו. ומסבירים הראשונים על הגמרא שהסיבה שהחסיד אינו לוקח תשלום היא, שהחסיד מוותר על ממנו גם במציאות שרק נראית כעבירה. לקבל תשלום עבור דבר שעושים בשבת זה אסור. אמנם במקרה של הגמרא מסבירים הראשונים שאין איסור לקבל תשלום, אך בכל זאת זה נראה כמקרה רגיל של קבלת תשלום עבור עבודה בשבת ולכן החסיד מוותר על התשלום. ניתן אולי גם להסביר שבשביל החסיד עצם קיום המצווה של עזרה לזולת הוא התשלום הכי גדול. הוא עשה את רצון ה' שזוהו בעצם רצונו האישי שלו, ולכן התשלום הכספי הוא חסר ערך.

למדנו אם כן שהאזהב את הקב"ה אוהב את מצוותיו. הר"ן מוסיף שקשר זה הוא דו-צדדי, על ידי אהבת המצוות מגיעים לאהבת ה'. האהבה למצוות והחיבור הנפשי אליהן מגדילים את החיבור והאהבה למי שציווה לקיימן. המצוות מלאות בטוב. מצוות כגון ואהבת לרעך כמוך, הכנסת אורחים, צדקה וגמילות חסד מלמדות על כך שכל המצוות באות להיטיב. והטוב שמתגלה במצוות מלמד על טובו של המצווה, ולכן מאהבה למצוות - ולטוב שמתגלה בהן, מגיעים לאהבת ה'.

הרחבות

מידת החסידות

מידת ה"חסידות" הוא. בביאור מידת החסידות מצאנו פירושים רבים: יש שפירשו כר"ן שהחסיד הוא העובד את בוראו מאהבה: "שהוא עובד הקב"ה מאהבה ושוגה באהבתו תמיד ומזכה את הרבים" [פסקי הרי"א² עבודה זרה א, ה, טו]. לעומתו, הרא"ה פירש ש: "החסיד כל דרכיו וכל מעשיו שלם שמים" [שיטת הקדמונים, עבודה זרה כ:]. פירוש נוסף הוא שהחסיד עושה לפניהם משורת הדין בין בדברים שבין אדם למקום ובין בדברים שבין אדם לחבירו [מהר"ל, נתיב גמילות חסדים].

הרמח"ל מאריך לבאר איך מידת החסידות מופיעה בכל מערכת חייו של האדם: "חלקי החסידות הראשיים שלשה: האחד - במעשה, השני - באופן העשיה, השלישי - בכונה... החלק הראשון... קיום כל המצוות בכל הדקדוקים שבהם עד מקום שידו מגעת... ושיהיה לעולם מייטיב לבריות בגוף בממון ובנפש... החלק השני... היראה והאהבה, שני עמודי העבודה האמיתית... עיקר היראה היא יראת הרוממות... והאהבה שיהיה חושק ממש לקרבתו יתברך... והכונה האמיתית שיהיה עובד למען אשר כבודו של האדון ברוך הוא יגדל וירבה... ושיתכוון במעשיו לטובת דורו [מסילת ישירים יט].

יש להעיר שיתכן והפירושים השונים אינם חולקים זה על זה. ניתן להסביר שהחסידות כוללת הכל, וכל פירוש מדגיש מהו הדבר העיקרי בחסידות שבלעדיו אי אפשר להיות חסיד.

שאלות לדין

יש גישה האומרת כי כדי לקרב רחוקים יש להתחיל קודם כל בקיום המצוות (תפילין, נרות שבת, וכד'). איך זה קשור לדברי הר"ן? כיצד לדעתך יש לפעול כיום?

מה הקשר בין רוח הקודש לחסידות? האם היא באה רק כפרס על השגת מדרגת החסידות?

ומה שיש בין "יראת חטא" ל"חסידות", נתבאר בפרק "כל כתבי". אמרו במשנה (שבת קכ א): "ואומר לאחרים בואו והצילו לכם, ועושים עמו חשבון אחר השבת", והקשו בגמרא: "חשבון מאי עבדתיה, מהפקרא קא זכו", אמר רב חסדא: "מדת חסידות שנו כאן", אמר רבא: "חסיד אגרא דשבתא שקלי"? אלא אמר רבא: "הכא בירא שמים עסקינן דלא ניחא ליה דלתהני מאחריני, ובחנם נמי לא ניחא ליה דלטרח, והכי קאמר: אם היו פקחים דידעין דכי האי גונא לאו שכר שבת הוא עושים עמו חשבון לאחר השבת". הנה בארו שמי שיש עליו יראת שמים, יתחייב להניח כל ענין אשר איננו נכון לפני ה' יתברך, ויקימיהו פאשר צוה, לא שיוסיף עליו, וזהו אמרם: "דלא ניחא ליה דלתהני מאחריני ובחנם נמי לא ניחא ליה דלטרח", אבל מדת ה"חסידות" הוא שיהפך ויאהב המצוות עד שיהדר אותן בכל כחו ויחמד כל דרך נאה, אף על פי שאם לא יעשה אותו לא ימצא בידו פעל מגנה ולא מעשה אשר אינו נכון. ותגיע מדת ה"חסידות", מרב החפץ בעבודה, כמו שנתאמר (תהלים קיב א): "במצותיו חפץ מאד".

עובד מאהבה בכלל החסידות

והחלק הזה הוא חלק ה"עובד מאהבה", כי החפץ במצוות בתכלית החפץ, יגיע לאהב ה' יתברך, והאזהב המצוות - אוהב ה' יתברך באמת. כבר אמרו ב"ספרי" (דברים ל): "לפי שנתאמר (דברים ו ה): 'ואהבת את ה' אלהיך', איני יודע כיצד אוהב את המקום, תלמוד לומר (דברים ו ט): 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך', שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם". הנה אמרו שמי שאוהב המצוות ומשים אותן תמיד על לבו הוא אוהב ה' יתברך, ולפיכך "עובד מאהבה" הוא בכלל מדת ה"חסידות", וזהו שפנו אותה שלישיית ל"יראת חטא", וזהו שלא הזכיר בכל אלו המדרגות "עובד מאהבה". ולפיכך הספיק רבי פינחס בן יאיר ש"ה" חסידות גדולה מכלן, כמו שאמר (ע"ז א): "חסידות מביאה לידי רוח הקדש וכו', ורוח הקדש גדולה מכלן", רצה לומר: שמי שהגיע למדרגת ה"חסידות" ראוי לבוא מיד לידי "רוח הקדש" ושתשרה עליו שכנינה, כמו שהזכיר מן הכתוב (תהלים פט ב): "אז דברת בחזון חסידך".

ומה שיש בין - ההבדל בין. **ואומר לאחרים** - כאשר פרצה שריפה בשבת ואסור לו להציל את כל בגדיו. **ועושים עמו חשבון** - משמע שהם משיבים לו את בגדיו ודורשים שכר על פעולת ההצלה. **חשבון וכו'** - מדוע עליהם להחזיר הרי בגדיו נחשבים כהפקר. **מדת חסידות** - להחזיר את בגדיו (אך ניתן לדרוש תשלום עבור ההצלה). **חסיד אגרא דשבתא שקלי** - וכי חסידים נוטלים שכר עבור פעולה שעשו בשבת. **ירא שמים** - שאינו חסיד. **דלא ניחא ליה וכו'** - לא נוח לו להנות משל (בגדי) אחרים אך גם אינו מוכן לטרוח בחינם. **והכי קאמר** - וכך אמר. **דידעין וכו'** - שידעו שבאופן זה אין איסור נטילת שכר שבת. **לא שיוסיף עליו** - עושה רק מה שנצטווה ולא מעבר לכך. **בתכלית החפץ** - בשלמות הרצון. **שלישיית ל"יראת חטא"** - בגמ' עבודה זרה כ: - "יראת חטא מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי חסידות" חסידות היא מדרגה שלישית עליונה. **בכל אלו המדרגות** - שנמנו בברייתא, מכיוון שעבודה מאהבה כבר נמנתה בכלל חסידות. **בחזון** - רוח הקודש.

